

СТАНОВИЩЕ

От: доц.д-р. Веселина Канатова – Бучкова
Институт за държавата и правото при БАН
Секция „Публичноправни науки“
Административно право и административен процес

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Конституционно право в научно направление 3.6 Право в ПУ”Паисий Хилендарски”

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6 Право (Конституционно право) в ПУ”Паисий Хилендарски” съобразно заповед № Р 33-4173/26.08.2020 г. на ректора на ПУ

В конкурса участва само един кандидат – гл.ас.д-р. Радослава Димитрова Янкулова с хабилитационен труд на тема „Конституционното правосъдие и защитата на основните права”.

I. Информация за кандидата.

Кандидатката е родена през 1986 г. Завършила е право в ПУ”Паисий Хилендарски”. Работи като преподавател по Конституционно право, главен асистент. Доктор по право от 2014 г. с тема на дисертацията „Конституционен процес”. Гл.ас.д-р. Радослава Янкулова е член на редакционната колегия на специализираното онлайн списание *Studia Juris* на ЮФ на ПУ и старши правен експерт в Конституционния съд на Република България. Има множество международни специализации и публикации в областта на конституционното право.

II. Обща характеристика на представения труд.

Гл. ас. д-р Радослава Янкулова участва в конкурса с монографичен труд на тема „Конституционното правосъдие и защитата на основните права.Трудът изследва въпросът за защитата на основните права на гражданите, установени в КРБ през

призмата на правомощията на Конституционния съд. Актуалността на изследването произтича от особеностите на съвременно общество и нуждата от допълнителни правни средства за защита на основните права на гражданите, в случаите когато общите национални съдилища не я обезпечават. Актуалността на дисертацията е свързана с основния предмет на изследване - институтът на конституционната жалба, приложението му в сравнителноправен аспект, както и предпоставките за въвеждането му в националния правов ред. Това обстоятелство само по себе обосновава приносът на изследването както в теоретичен, така в практичен план.

Представеният труд е в общ обем от 200 страници, структуриран е в три глави, ведно със списък на използваната литература с повече от 70 заглавия на български и чуждестранни автори.

В първа глава е направен анализ на основните механизми за защита на основните права на гражданите, сред които безспорно е защитата им от общото и специално (административно) правосъдие. Посочено е принципното положение, залегнало в решения на КС, че достъпът до правосъдие, което пълноценно осигурява правото на защита, може да бъде ограничен само ако накърнява признат публичен интерес. Публичният интерес е легитимното основание за такова ограничение. Що се отнася до специалната защита от административния съд и тълкуването на понятието „засягане” по смисъла на чл. 120, ал. 2 КРБ, следва да се отбележи, че засягането е свързано с правното действие на административния акт в сферата на лицата, а не с нарушаване на норми от по-висок ранг, така както е прието на стр. 19. Това е така, тъй като несъответствието на административния акт с норми от по-висок ранг обуславя неговата незаконосъобразност, но ако той не действа в правната сфера на лицата, не възниква правото на оспорване въпреки порока в него. Интересен в тази връзка би бил въпроса относно ограничението на общата клауза за обжалване на административни актове по чл. 120, ал. 2 КРБ и последиците от липсата на съобразяване от страна на законодателя с основните конституционни принципи на правовата държавата и защитата на основните права (стр.20). Какво става, когато законодателят под претекст, че защитава особено важни интереси на гражданите и обществото, ограничава основното им право на защита срещу незаконосъобразните актове на изпълнителната власт? Непрекият достъп до конституционно правосъдие е обстойно изследван в монографията, като препоръчвам да се разшири въпроса за дейността на СЕС (стр.39) относно защитата на основните права и свободи, с оглед факта, че решенията му имат

декларативно действие по отношение на тълкуваната разпоредба, което дава възможност на съда да приложи тълкуването в решението обратно във времето, като по този начин даде по-пълна и обхватна защита на правата на лицата, независимо от активността или пасивността на законодателя по отмяна на нормата, която противоречи на правото на ЕС. Нещо повече в практиката си СЕС приема, че нормите на ЕКЗПЧОС следва да се прилагат пряко от националните съдилища като част от правото на Съюза и при противоречие между вътрешни разпоредби с такива от ЕКЗПЧОС превес имат нормите на конвенцията. Интересни от практическа и теоретична гледна точка са описаните примери за хоризонталното действие на норми от Конституцията спрямо частноправни субекти и дадената от ФКС защита на основните права по отношение на частноправни договори, които са обявени за несъответни с Конституцията.

Във втора глава детайлно е изследван институтът на конституционната жалба. Извършен е обстоен сравнителноправен анализ на възникването и развитието на конституционната жалба, като приносен момент на изследването е извеждане на критерии, въз основа на които се очертават основните видове конституционни жалби.

Третата глава от изследването засяга правомощията на Конституционния съд, свързани със защитата на основните права. Първото основно правомощие на КС по задължително тълкуване на Конституцията е основен въпрос за теорията и съдебната практика що се отнася до задължителния характер на това тълкуване за съдилищата и превесът му пред другите тълкувателни актове, които се приемат от ВАС и ВКС по реда на Закона за съдебната власт. В този смисъл освен посочения превантивен характер тълкувателните актове на КС са източник на правни норми, приложими дори преди вътрешното законодателство. Посоченото действие на тълкувателните актове на КС личи и от изследването за тълкуването на основни права, установени в КРБ, което препоръчвам да се задълбочи с оглед правният ефект на цитираните тълкувателни решения в практиката на съдилищата. На високо научно ниво е изследването за абстрактния контрол за конституционност на законите. Препоръчвам авторът да изложи собствено виждане относно възможността националният омбудсман да сезира КС за установяване несъответствието на закон с норми от международен ранг и международни договори, по които България е страна (стр.122). Относно въпроса за инцидентния контрол за конституционност в рамките на конкретно дело, който понастоящем принадлежи единствено на състави на ВКС или ВАС, следва да има предвид и че измененията в АПК през 2019 г. в множество случаи лишиха гражданите

от двуинстанционна съдебна защита чрез изменение в специални закони, съобразно които решението на първоинстанционните административни съдилища са окончателни и не подлежат на обжалване пред ВАС. С оглед на аргумента, изложен за допустимостта и други съдилища да сезират Конституционния съд, може да се помисли за изменение на КРБ в тази връзка и допусне съдът, който решава делото по същество с окончателен съдебен акт да има право на инцидентен контрол за конституционносъобразност. В този смисъл споделям направеното предложение de lege ferenda с тази корекция относно окончателния характер на съдебната инстанция (стр. 148). Приносен момент на изследването е въпросът за характера на индивидуалната конституционна жалба като „вътрешноправно средство“ за защита, което следва да бъде изчерпано, за да се сезира ЕСПЧ, в сравнителен план, както и предложенията на автора за възприемане на нормативната конституционна жалба у нас и изискванията за нейното приложение.

В заключение, без съмнения може да се обоснове положителен извод за научните възможности на гл.ас.д-р Радослава Янкулова, която отговаря на всички изисквания на чл. 53 от Закона за развитие на академичния състав в Република България. Ето защо предлагам на научното жури да ѝ бъде присъдена и тя да заеме академичната длъжност „доцент“ по Конституционно право в област на висше образование 3.6 „Право“ в ЮФ на ПУ”Паисий Хилендарски”.

Доц.д-р. Веселина Канатова - Бучкова